

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научната специалност - „Организация и управление на производството“.

Автор на дисертационния труд: Хайк Таквор Гарабедян- докторант към катедра „Мениджмънта и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Влиянието на общата селскостопанска политика за управление и развитие на пчеларския сектор в България

Становище от : доц. д-р Камен Димитров Петров –Университет за национално и световно стопанство (УНСС), научна специалност Народно стопанство (Геоикономика и регионално развитие),

Определен за член на научното жури със заповед № РД-16-99/11.02..2022. год. от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Темата е актуална поради факта, че отрасъла свързан с развитието на пчеларството се определя като един от малкото, в които има голям брой млади предпремици и стартиращи предприятия. В допълнение България се превърна в един от лидерите в производството и износа на мед като член на ЕС. Същевременно отрасъла има много проблеми, които са предпоставка за научни търсения и предлагане на решения за развитие на пчеларството в България. Остава открит въпроса с намаляващата популация на пчелите, както и търсene на ефективни начини за устойчиво развитие на пчеларството в България.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на дисертационното изследване е да анализира ролята на ОСП в управлението и развитие на пчеларския сектор. Важно е да се отбележи, че авторът приема, че условията за управлението и развитието на пчеларския сектор се влияят от заложената рамка на Общата селскостопанска политика (ОСП), която очертава конкурентната среда. Заложени са 5 задачи, които на практика допълват целта и рамката на изследването. Обектът на изследване е пчеларския сектор както на макро така и на ниво стопанство. Авторът е направил ограничението, че за пчеларско стопанство се възприема земеделско стопанство.

в което поне 50% от паричните приходи от неговата дейност се генерират в резултат на производството на мед и пчелни продукти. Предметът на изследване е влиянието на ОСП върху развитието на пчеларството в Р. България. За доказване на концептуалната теза в процеса на изследването са използвани класическите методи като системен анализ; индексен метод; статистическите методи – дескриптивна статистика, t-критерий, еднофакторен дисперсионен анализ, хи квадрат анализ и метода на множествените сравнения. При анализа на емпиричната информация е използван специализираният програмен продукт SPSS и статистически пакет на MS Excel.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е изложен във въведение, три глави и заключение, разположени на 131 страници, използвана литература и приложения. Изследването е онагледено с 38 фигури и 2 таблици. Очертани са проблемите на пчеларите от България и ЕС, които се изправят пред много предизвикателства, за да запазят своите пчелни кошери и да поддържат производството на пчлен мед. Нарастващите разходи, сериозната конкуренция в лицето на евтиния пчлен мед, внасян от трети държави, загубите на пчелни колонии, болестите, агресорите в пчелните кошери, съчетани с влошаващата се среда за фуражните култури, са фактори, които оказват натиск върху сектора са една част от констатираните проблеми. Друг основен проблем са различните болести по пчелите. През 2016 година в становище, изгответо от Център за оценка на риска, е отразено, че нозематозата, заедно с вароатозата са най-сериозните здравни проблеми за пчеларството в България. Изведени по съответната логическа последователност процеса на планиране, прилагане и оценка на интервенционната политика, състояща се от серия дейности и мерки. Направен е качествен анализ на мерките в отрасъла. Онагледен е методически подход за анализ и оценка на влиянието на ОСП върху отрасъла. Изведена е методиката за оценка на влиянието на ОСП върху развитието на пчеларския отрасъл. Резултатите са изведени чрез методиката за организиране на анкетното проучване и SWOT-анализа, където се представят данните от проучването. Направен е анализ на производството и търговията с пчлен мед в отделна глава на изследването, в следващата глава е изведен профил на бариерите пред пчеларските стопанства с оглед подобряване на приложението на ОСП. Акцентира се върху идентифициранен в критичните фактори за развитие. Важен аспект на изследването има и стратегическата ориентация на пчеларските стопанства. В заключението е обобщено в синтезиран вид изпълнението на задачите на изследването. На практика е констатирано, че бъдещото развитие на пчеларските стопанства не може да се осъществи без активната финансова подкрепа на ОСП. Тази подкрепа е наложителна поради факта, че тези стопанства се явяват гръбнак на икономическото развитие на селските райони. Фермерите имат силната мотивация да развиват своите стопанства, която се определя от стремежа да се осигури един по-добър начин на живот.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Предложеният дисертационен труд показва, че авторът е достигнал до очакваните резултати и е постигнал приноси както в научен, така и в научно приложен аспект. Оценката, която мога да дам тук е, че изследването е извършено в съответствие с поставените обект, предмет, задачи и ограничения. Научната литература, отнасяща се до тематиката на дисертационния труд е на нужното прилично ниво. Тя е разглеждана от множество автори както в България, така и в чужбина. Това се вижда и от използваната литература от дисертанта. Докторантът е използвал 109 литературни източници, от които 23 български и 86 толкова чуждестранни (на английски език), което означава, че докторантът е обхванал не само основните български автори, имащи принос в съответната област, но и в достатъчен степен е разгледал проблематиката в международен мащаб. Използваните 109 литературни източници и направените под линия бележки говорят не само за осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд, но и за критичното отношение към тях и нейната компетентност.

5. Приноси на дисертационния труд.

В дисертационния труд могат да се открият следните приносни моменти. На първо място е изяснена същността на пчеларските стопанства в контекста на Общата селскостопанска политика (ОСП). На следващо място е изведена визията за същността на подкрепата на ОСП за развитието на пчеларския сектор. На трето място е представена обективна методика за анализ и оценка на влиянието на ОСП върху развитието на пчеларските стопанства. На четвърто място е онагледено ролята и влиянието на ОСП върху развитието на пчеларските стопанства както и върху сектора. На пето място, но съществено като принос са идентифицирани са нуждите на пчеларските стопанства в условията на ОСП. Предложеният дисертационен труд показва, че авторът е достигнал до очакваните резултати и е постигнал приноси както в научен, така и в научно приложен аспект. Потвърждавам изброените в автореферата приноси.

6. Критични бележки и въпроси.

В дисертационния труд не съм констатирал съществени пропуски, неточности или противоречия и нямам съществени критични бележки. Тук бих искал да направя една препоръка към дисертант Гарабедян, да да допълни и доработи стратегическия модул на дисертацията си с методи за анализ на силата и риска, приложими към стратегическите варианти, и да представи критерии за избор на стратегически варианти, пред които пчеларството може да бъде исправено в условията на криза или влошаване на икономическата ситуация. Препоръчвам на дисертанта да продължи научните си изследвания в тази област, защото като цяло не са често срещани подобни изследвания в областта на пчеларството. Посочените препоръки не омаловажават представения дисертационен труд. Те биха допринесли за неговата по-висока научна стойност и практическа

приложимост. Накрая бих искал да чуя мнението на докторанта по следния въпрос: „В кои географски райони на България пчеларството може да развие допълнително своя потенциал в контекста на намаляването на влиянието на мероприятията по растителната защита в земеделието?

7. Публикувани статии и цитирания.

Представените от докторанта публикации са авторски, както и в съавторство и са в сферата на изследваната проблематика. Нямам информация за предявени претенции от други автори към докторанта за plagiatстване, както в публикациите, така и в изследователския труд.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд. Предложението за становище автореферат е разработен в съответствие с нормите на закона за развитието на академичния състав в Република България и правилника за неговото прилагане, като напълно отговаря на изискванията за съдържание и оформление.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта/ката, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително/ и да присъди на **ХАЙК ТАКВОР ГАРАБЕДЯН** образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност „Организация и управление на производството”.

Дата: 08.03.2022
гр. София

изготвил .....
СТАНОВИЩЕТО: .....
(доц. д-р Камен Петров)